

7/41619
G.K.106

T.C.
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI
İkili Siyasi İőler Genel M¼d¼rl¼Đ¼
(APGM)

Sayı : Z-75287791-610-32409191
Konu : Yazılı Soru Önergesi/Sn.Aydın
Adnan Sezgin/7/41619

T¼RKİYE B¼Y¼K MİLLET MECLİSİ BAŐKANLIĐINA

İlgi: 01.03.2021 tarihli ve E-43452547-120.07-0785792 sayılı yazıları.

Aydın Milletvekili Sayın Aydın Adnan Sezgin'in ilgide kayıtlı 7/41619 esas numaralı yazılı soru önergelerinin yanıtı ilişikte sunulmaktadır.

Saygılarımla arzederim.

Mevl¼t ÇAVUŐOĐLU
Dışışleri Bakanı

Ek: 1

T.C.
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI
(Z-75287791-610-32409191 sayılı yazının ekidir)

AYDIN MİLLETVEKİLİ SAYIN AYDIN ADNAN SEZĐİN'İN 7/41619 ESAS NUMARALI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE YANIT

SORU:

Çin Halk Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan DoĐu Türkistan'da (Sincan Uygur Özerk Bölgesi) yaşayan Uygur Türkleri, Çin yönetimi tarafından "terörizmle mücadele" gerekçesiyle gözaltı, işkence ve kötü muameleye maruz bırakılmaktadır. "Yeniden Eğitim Kampları" olarak adlandırılan tecrit ve baskı ortamlarında zorla tutulmakta; insan hakları ve temel özgürlükleri ihlal edilerek sistematik bir baskı ve kontrole tabi tutulmaktadır. Uygur Türkleri, günlük hayatlarında da ayrımcılık, baskı ve şiddete maruz kalmaktadır.

Çin yönetimi tarafından gerçekleştirilen ağır ve kitlesel insan hakları ihlalleri, çeşitli uluslararası kuruluşlar ve örgütler tarafından yayınlanan raporlarla da defalarca teyit edilmiştir. Hatta bazı çevreler bunu soykırım olarak tanımlamışlardır. Türkiye'de ise iktidar, birkaç cılız açıklama dışında bu konuya değinmemektedir.

Sayın Cumhurbaşkanı 5 Temmuz 2009 tarihinde DoĐu Türkistan'ın başkenti Urumçi'de Uygur Türklerinin protestolarının kanlı bir şekilde bastırılmasının ardından, olayların sorumlusu olarak gördüğü Çin Hükümeti'ni ağır dille suçlayarak, "Vahşet... Adeta soykırım..." şeklinde konuşmuştu. 8 Nisan 2012 tarihinde Urumçi'ye yaptığı ziyarette ise Çin'in Uygur Özerk Bölgesi Valisi'ne "Soydaşlarımızı size emanet ediyorum" ifadelerini kullanmıştı. Sayın Cumhurbaşkanı'nın bu tarihten sonra Uygur Türkleri ile ilgili tek bir olumlu, koruyucu veya destekleyici ifadesi bulunmamaktadır. Dışışleri Bakanlığı da Uygur Türklerinin uğradığı baskı ve zulme temas etmekten kaçınıyor izlenimi vermektedir.

Amerikan Foreign Policy dergisi, geçtiğimiz aylarda "Erdoğan Türkiye'yi Çin'in müşterisi olan bir devlete dönüőtürüyor" (Erdogan is Turning Turkey into a Chinese Client State) başlıklı bir makale yayımlamıştır. Makalede Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın eskiden Uygur Türklerine yönelik ağır insan hakları ihlalleri nedeniyle Çin'i yüksek sesle eleştirdiği belirtilerek, "Sonra birden bire, beklenmeyen bir sapma yaşandı" ifadeleri kullanılmıştır. Dergi, Türkiye'nin politikasındaki değışimi ekonomik krize bağlayarak, "Türkiye Çin'den medet umduğu için Çin'in taleplerine uyum sağlamak durumunda kaldığını" belirtmektedir.

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Zirve Dönem Başkanlığı'nı yürüttüğümüz dönemde Teşkilat, sorunu ciddi bir şekilde ele almamıştır. 1-2 Mart 2019 tarihlerinde gerçekleştirilen ve ülkemizin de temsil edildiği 46. Dışışleri Bakanları Konseyi'nde kabul edilen vahim bir kararda, Uygur Türkü veya DoĐu Türkistan tabirleri kullanılmamış, yaşanan baskı ve zulümden bahsedilmemiş, bilakis Çin yönetimine, Müslümanlara sağladığı hizmetlerden dolayı takdir belirtilmiştir.

Uygur Türklerinin haklarının savunulması bir yana, Çin ile 13 Mayıs 2017 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Suçluların İadesi Anlaşması" imzalanmış, 12 Nisan 2019 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanı'nın imzasıyla uygun bulunmak üzere TBMM'ye sunulmuştur. Bu anlaşma, Türkiye'de bulunan ve Çin'in terörist olarak tanımladığı Uygur Türklerinin iadesine imkan tanımaktadır.

Bu çerçevede,

- 1) Sayın Cumhurbaşkanı'nın 2012 yılındaki ziyaretinden bu yana DoĐu Türkistan'daki durumun daha vahimleşmesine rağmen, o tarihlerde soykırım olarak tanımladığı durum hakkında bugün

niye Cumhurbaşkanlığı ya da Bakanlığınızca hiçbir açıklama yapılmamakta ya da adım atılmamaktadır?

- 2) 3 Ağustos 2017 tarihinde Pekin’de yaptığımız bir konuşmada, “Çin’in güvenliğini kendi güvenliğimiz gibi görüyoruz” ifadelerini kullandığımız basına yansımıştır. Aynı konuşmanızda ayrıca Çin’in aleyhindeki yayınların da basında yer almasının önüne geçtiğiniz belirtilmiştir. Çin, Uygur Türklerini kendi güvenliği açısından tehdit olarak görmektedir. Şahsınız ve iktidarınız da Uygur Türklerini Çin’in, dolayısıyla Türkiye’nin güvenliğine karşı tehdit olarak mı görmektedir?
- 3) Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Suçluların İadesi Anlaşması, 27 Aralık 2020 tarihinde Çin Ulusal Halk Kongresi Daimi Komitesi tarafından onaylanmıştır. 3 gün sonra, 30 Aralık 2020 tarihinde, Çin’den sipariş edilen yeni tip koronavirüs (Kovid-19) aşısının 3 milyon dozluk ilk partisinin sevkiyatı gerçekleştirilmiştir. İki gelişmenin aynı dönemde gerçekleşmesi, Çin’in aşı sevkiyatıyla Türkiye’nin “suçluların iadesi anlaşması” konusundaki tutumu arasında bir irtibat kurduğuna dair şüpheleri yaratmıştır. Çin’den alınan aşılarla söz konusu anlaşmanın kabul süreci arasında herhangi bir bağ bulunmakta mıdır?
- 4) Suçluların İadesi Anlaşması hangi ülke tarafından talep edilmiştir, böyle bir anlaşmaya neden ihtiyaç duyulmuştur?

CEVAP:

Yabancı ülkelerdeki soydaş ve akrabalarımızın bulundukları ülkelerle işbirliği halinde, dil, din ve kültürlerini muhafaza ederek, barış ve huzur içinde yaşamlarını sürdürmelerinin temini ülkemizin benimsediği milli bir politikadır.

Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki Uygur Türkleri ile ilgili politikamız da bu çerçevede yürütülmekte olup, soydaşlarımızın durumları Çin makamlarıyla her seviyede ele alınmakta, ayrıca konu Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası ve bölgesel platformlarda gündeme getirilmekte ve yakından takip edilmektedir.

6 Ekim 2020 tarihinde BM 75. Genel Kurulu kapsamında gerçekleştirilen Sosyal, Kültürel ve İnsani İşlerden sorumlu III. Komite toplantısında Daimi Temsilciliğimiz tarafından yapılan ulusal beyanda görüşlerimiz ve yukarıda kayıtlı beklenti ve hassasiyetlerimiz vurgulanmıştır.

Konuyu, İslam İşbirliği Teşkilatı nezdinde de yakından takip etmekteyiz. 27-28 Kasım 2020 tarihlerinde Niamey’de düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı Dışişleri Bakanları Toplantısı’nda yaptığım konuşmada da keza beklenti ve hassasiyetlerimizin altını çizdim ve İslam Dünyası’na çağrıda bulundum.

Son olarak, 22 Şubat 2021’de BM İnsan Hakları Konseyi’nde yaptığım konuşmada konuya ilişkin görüşlerimizi ve Çin’den şeffaflık beklentimizi açıkça vurguladım.

Uygur Türkleri’nin barış, huzur ve refah içinde yaşamlarını sürdürmeleri yegane arzumuzdur. Ülkemizin bu meseleye yönelik duyarlı ve kararlı tutumunun da etkisiyle, Çin’in yaptığı vaki davet üzerine, ülkemizden Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ne bir heyet gönderilmesi gündemdedir. Salgın koşullarının el verdiği ilk fırsatta gerçekleştirmeyi istediğimiz bu ziyaretle ilgili çalışmalarımız sürmektedir.

Öte yandan, ülkemizin 32 ülkeyle suçluların iadesi ya da adli iş birliği anlaşmaları bulunmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti’yle (ÇHC) yapılan anlaşma da uluslararası hukuka uygun olarak düzenlenen suçluların iadesine yönelik olağan bir anlaşmadır.

Bu tür anlaşmalarda otomatik iade öngörülmemekte ve iadenin reddedilmesi nedenleri açıkça düzenlenmektedir. Andlaşmanın 3. ve 4. maddesinde gerekli güvenceler mevcut olup, siyasi suç olması, kişiye sığınma hakkı verilmiş olması, iadesi istenenin vatandaş olması, kişinin ırkı, cinsiyeti, dini, uyruğu veya siyasi görüşü nedeniyle yargılanması veya cezalandırılması amacıyla iadesinin istendiğine veya yargılama sırasında kişiye bu sebeplerden dolayı önyargılı yaklaşılabacağına dair sağlam gerekçelerin olması gibi zorunlu red gerekçeleri açıkça sıralanmıştır.

ÇHC ile suçluların iadesine dair anlaşmayı Uygur Türklerini hedef alan bir anlaşma olarak takdim etmek temelden yoksundur.

TBMM’de onay sürecinde bulunan bu anlaşmayı onaylayıp onaylamamak, diğer her türlü anlaşmada olduğu gibi, Yüce Meclisimizin takdirindedir.